

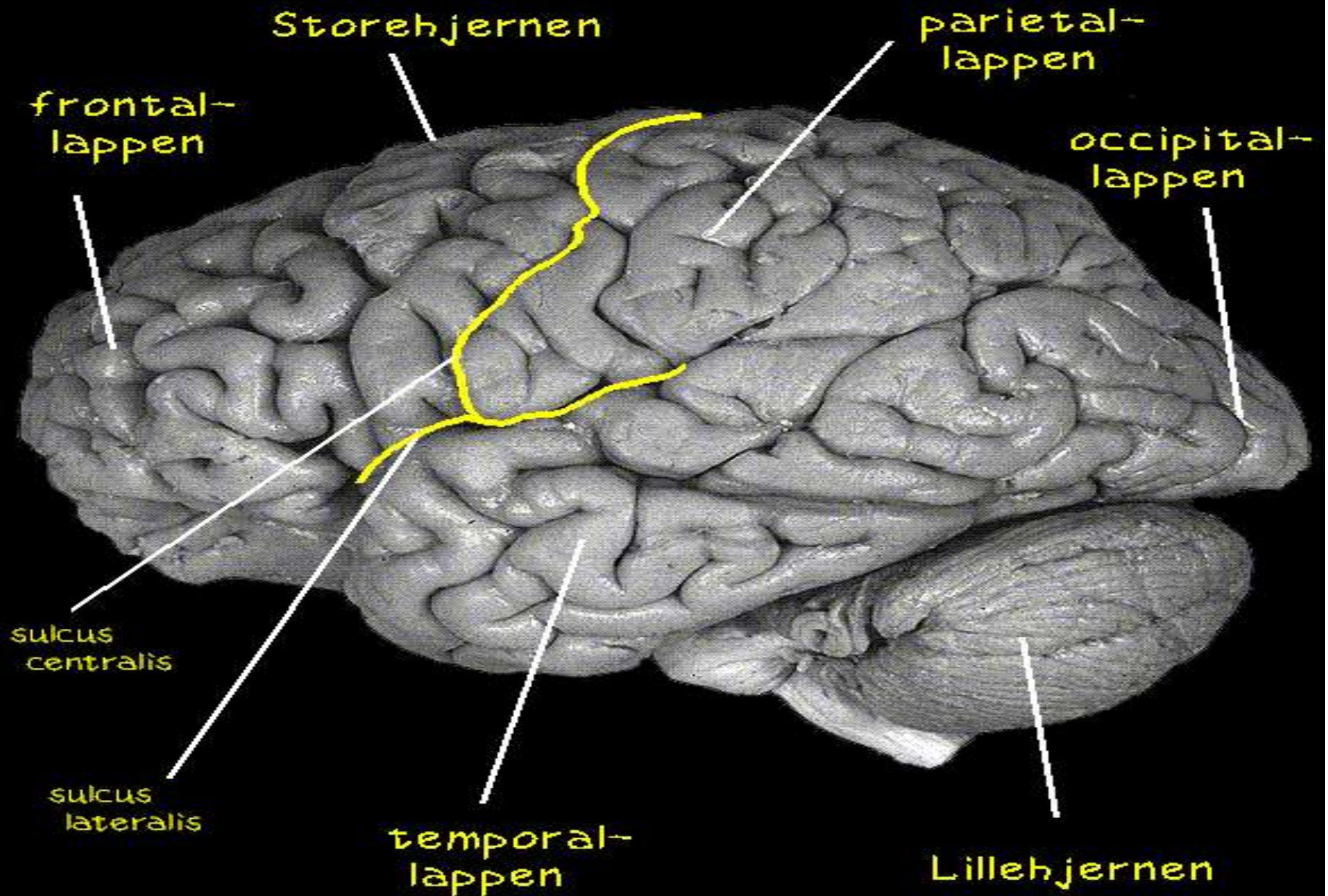
Sola seminaret - 2015

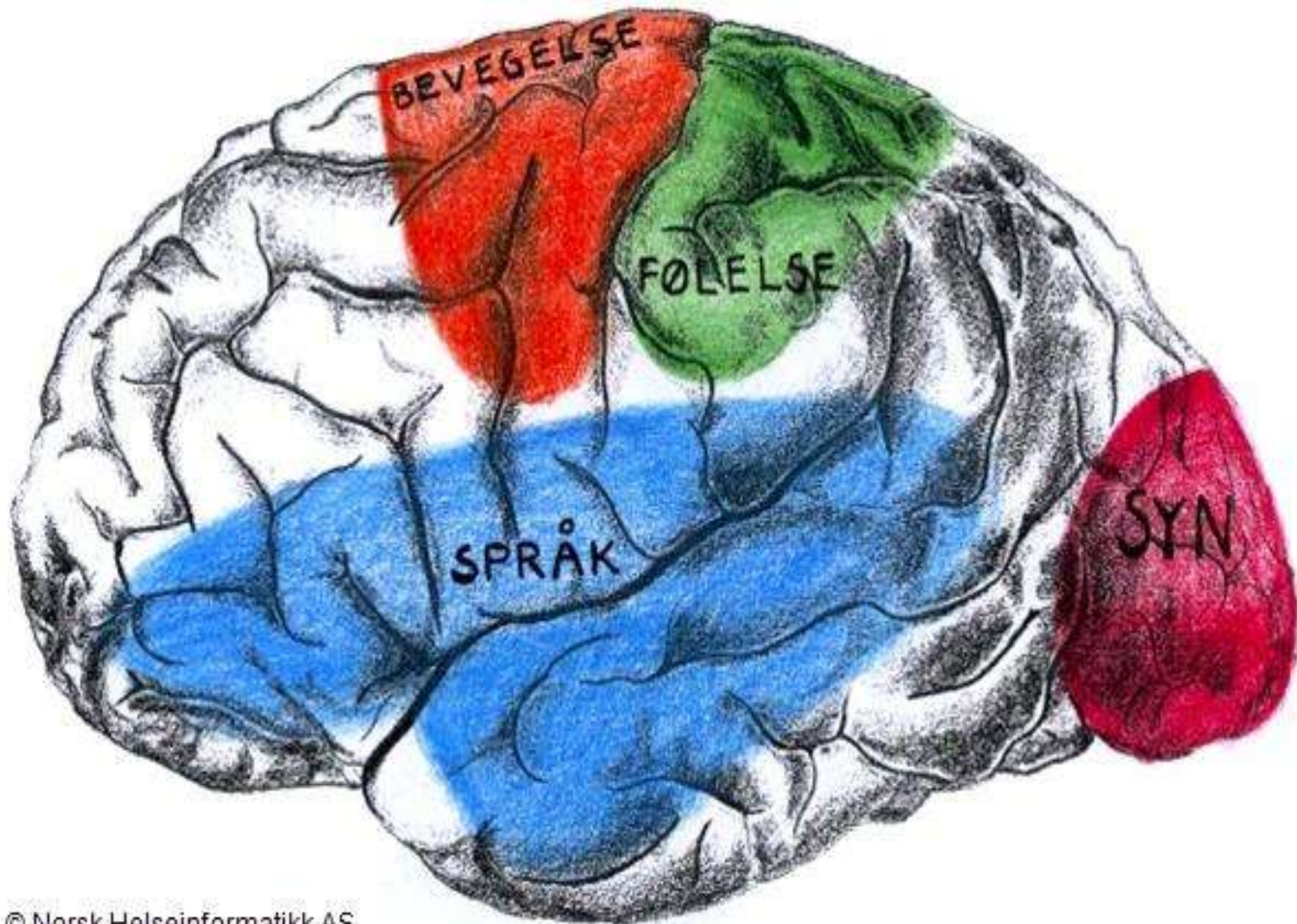
**Medisiner – virkninger og
bivirkninger**

Sykehusfarmasøyt

Rafal Yeisen

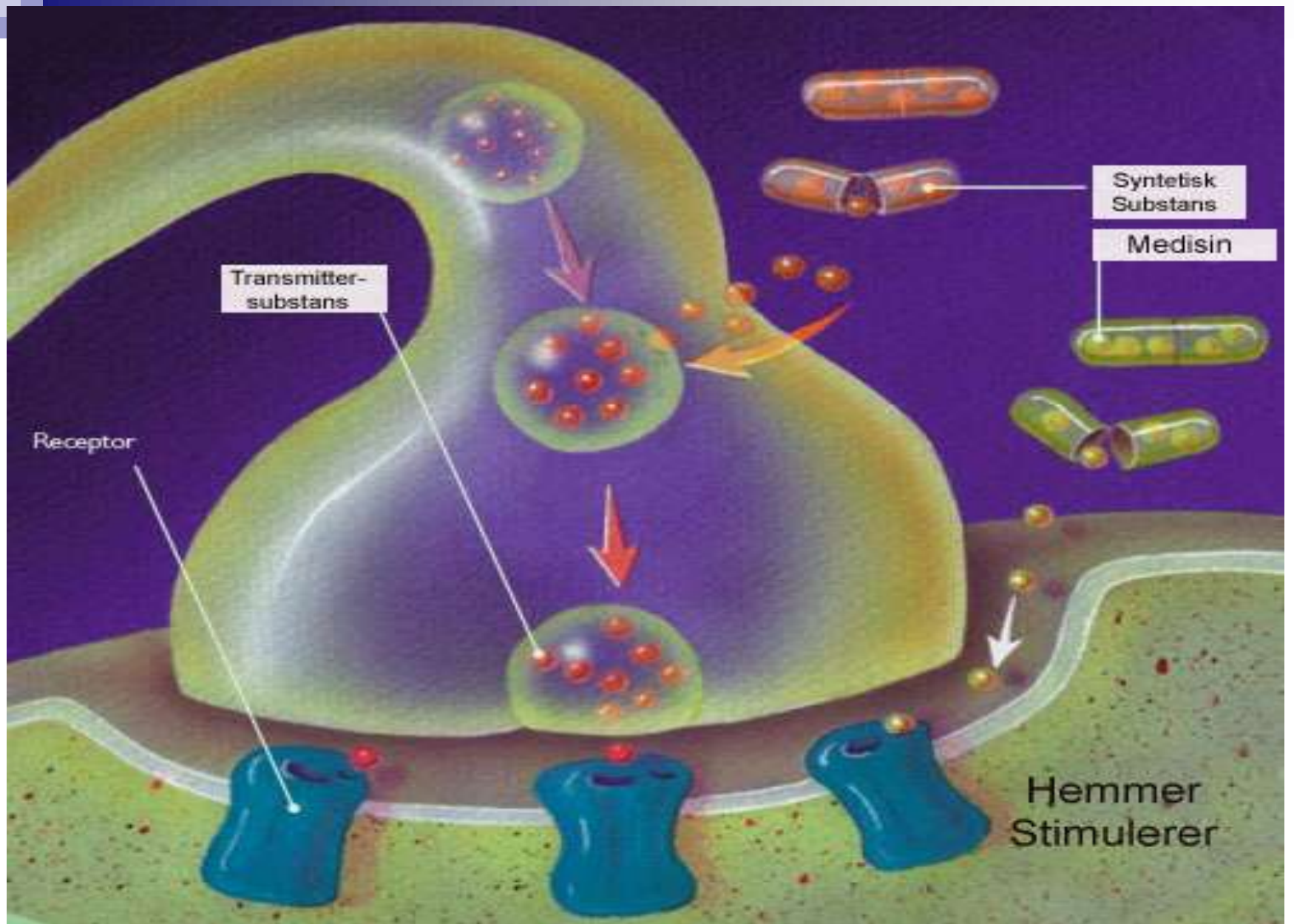
Sett fra venstre

Synapse

Antidepressive legemidler

- Depresjon er en av folkesykdommer. Så mange som 25% av alle kvinner og 15% av alle menn vil få en behandlingstrengende depresjon i løpet av livet.
- Salgsstatistikken for 2010 i Helseregion Vest viser at 7% kvinner og 4% menn bruker antidepressiva.
- Det er viktig å kjenne igjen og å behandle denne sykdommen, både fordi den fører til nedsatt livskvalitet, og fordi selvmordsrisikoen kan være betydelig.

```
graph TD; A[Antidepressive legemidler] --- B[SSRI]; A --- C[TCA]; A --- D[Andre];
```

Antidepressive
legemidler

SSRI

TCA

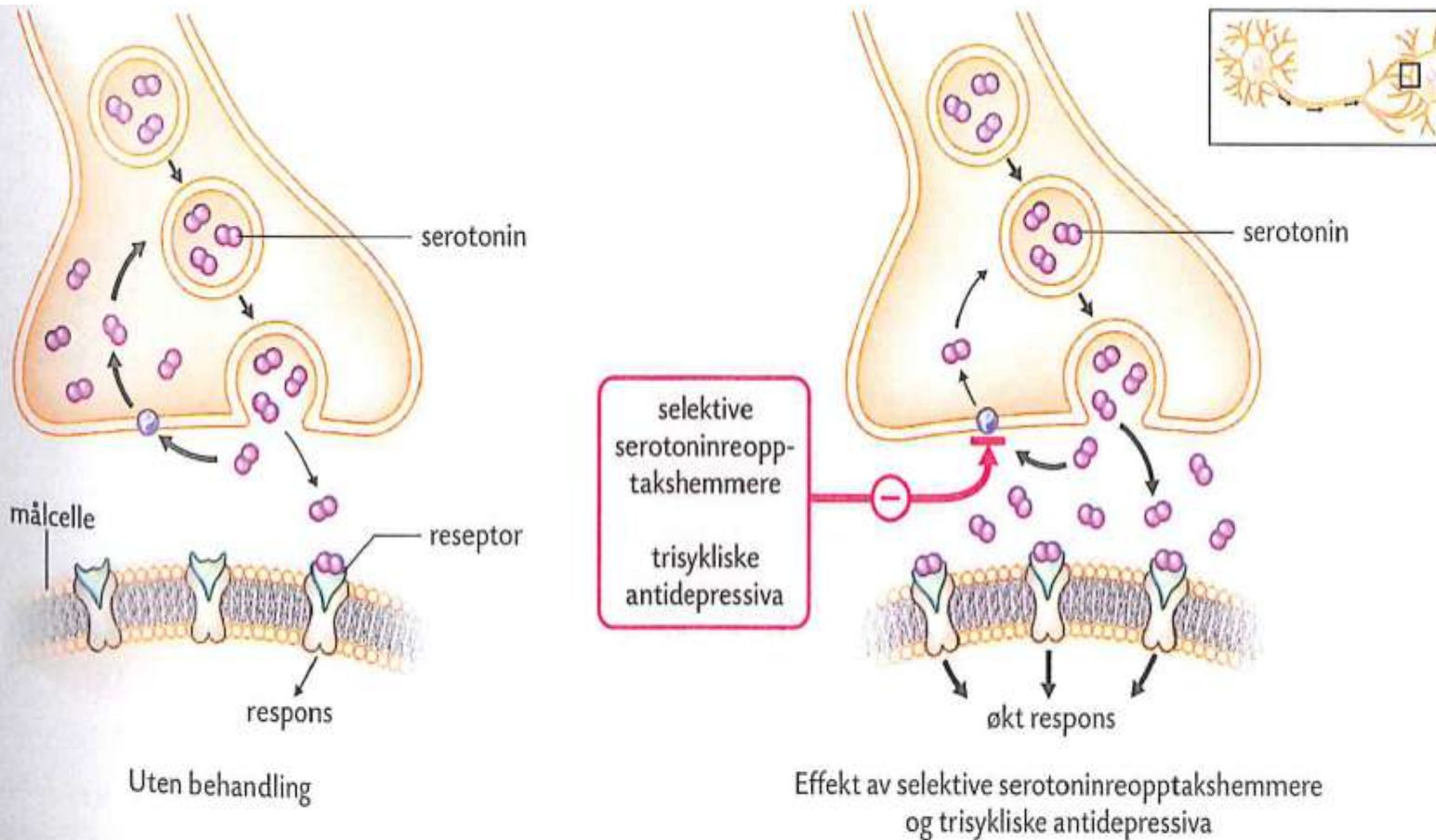
Andre

Antidepressive legemidler - SSRI

- Cipramil(Citalopram)
- Cipralex(Escitalopram)
- Fontex(Floxetin)
- Fevarin(Fluvoksamin)
- Seroxat(paraxetin)
- Zoloft(sertralin)

Antidepressive legemidler - virkning

Figur 17.1 Virkningsmekanisme for selektive serotoninreopptakshemmere og trisykliske antidepressiva.

Antidepressive legemidler SSRI - virkning

- Det går alltid en viss tid før effekten kommer
- Effekten kommer nesten aldri før etter 1-2 uker, og 3-4 uker før effekten er optimal.
- Gradvis opptrapping – og nedtrapping

Antidepressive legemidler SSRI - beh. varighet

- Behandlingen bør fortsette i minst 6-8 måneder etter at det er oppnådd god klinisk effekt.
- Hvis pasienten har hatt depressiv episoder tidligere, anbefales det å behandle pasienten i enda lengre tid. (over flere år)

Antidepressive legemidler SSRI - bivirkninger

Bivirkninger kommer ofte med en gang og de er kraftigst i begynnelsen av behandlingen

- Kvalme
- uro
- rastløshet
- søvnproblemer
- diaré
- Skjelving (tremor)
- økt svetting
- Nedsatt libido, manglende orgasme og impotent

Forholdsregler

- Seponering 4-8 uker
 1. Sykdomsfølelse
 2. Svimmelhet
 3. Følelse av Stikking/Maurkryping/ Prikking
 4. Følelse av at det går strømstøt gjennom kroppen

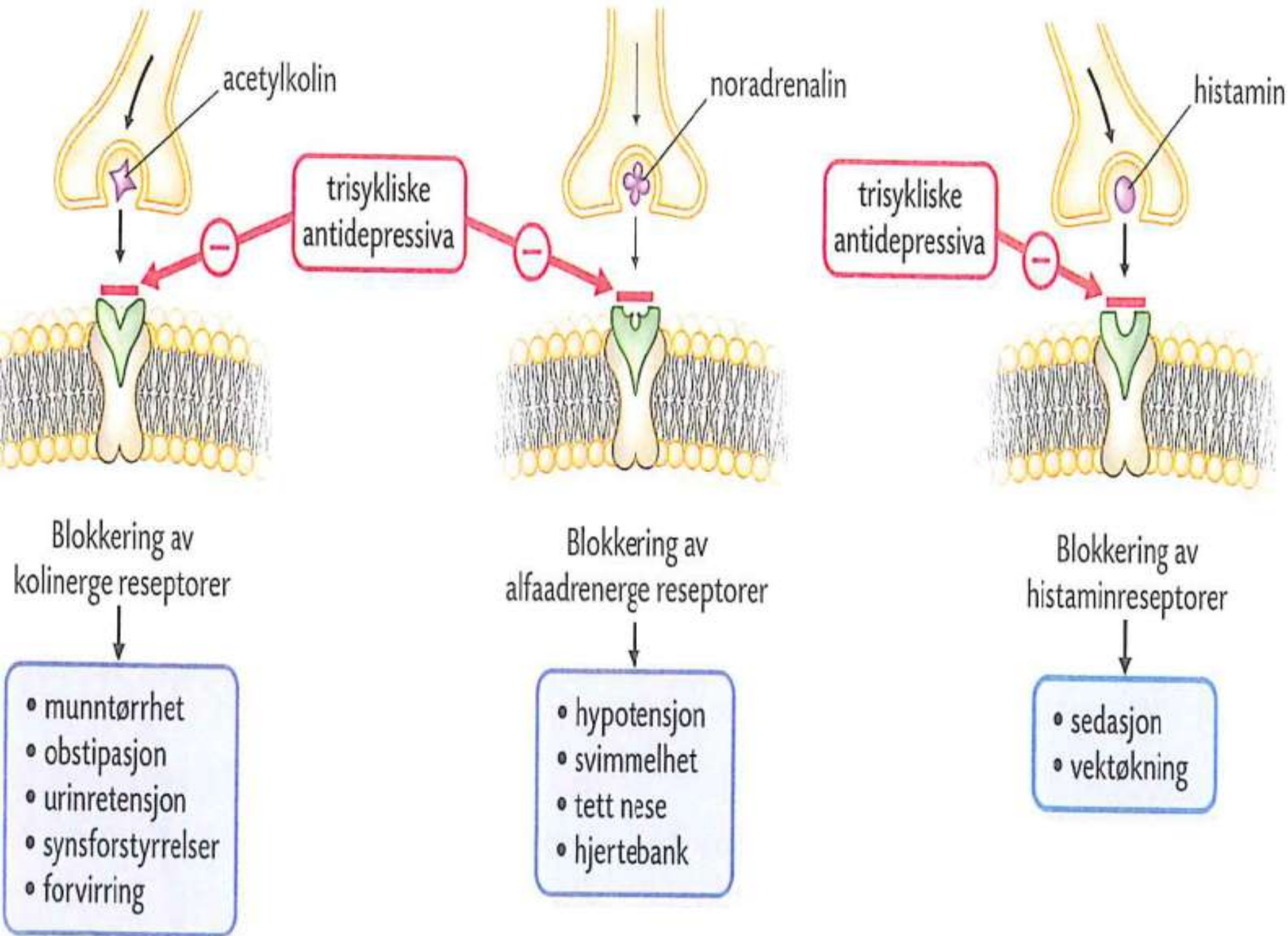
Forholdsregler

- Kombinasjon med andre legemidler (AP)
- Kombinasjon med Alkohol
- Gravide
- Ammende
- P-piller

Antidepressive legemidler - TCA

- Anafranil(klomipramin)
- Sarotex(Amitriptylin)
- Noriten(nortriptylin)
- Sinequan(Doxepin)
- Surmontil(Trimipramin)

Forholdsregler

- Pasienten bør informeres om at pga risikoen for sedasjon bør ikke kjøre bil før han/hun vet hvordan de reagerer på TCA.
- Inntak av TCA i overdose kan føre til kramper og alvorlige rytmeforstyrrelser i hjertet, den kan være dødelig. Pasienten med suicidalfare skal ikke ha tilgang til mer enn noen få døgndoser om gangen

Andre Antidepressive legemidler

- Efexor(venlafaksin)
- Cymbalta(Duloksetin)
- Edronax(Reboksetin)
- Tolvon(Mianserin)
- Remeron(mirtazapin)
- Aurorix(Moclobemid)

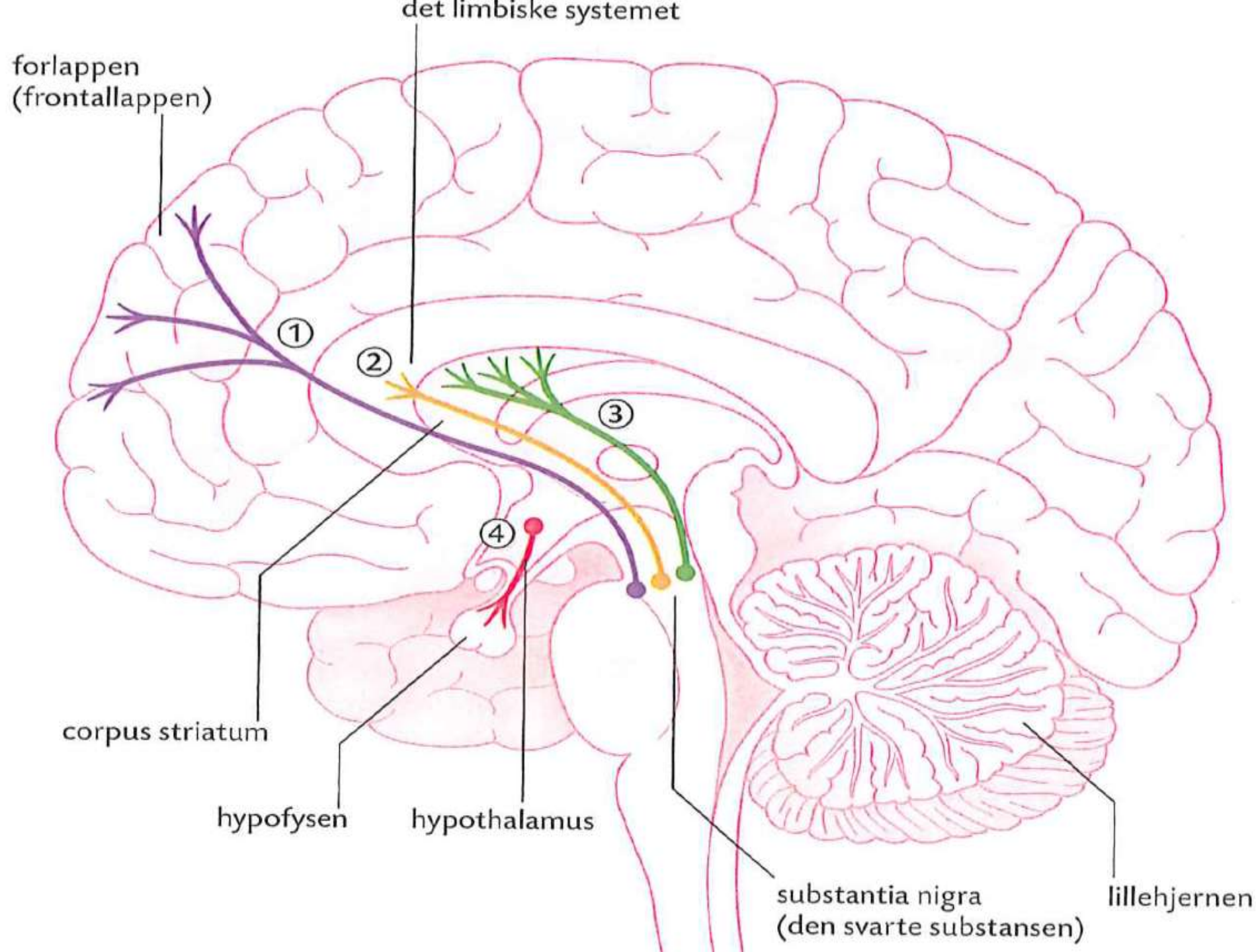

Antipsykotiske legemidler

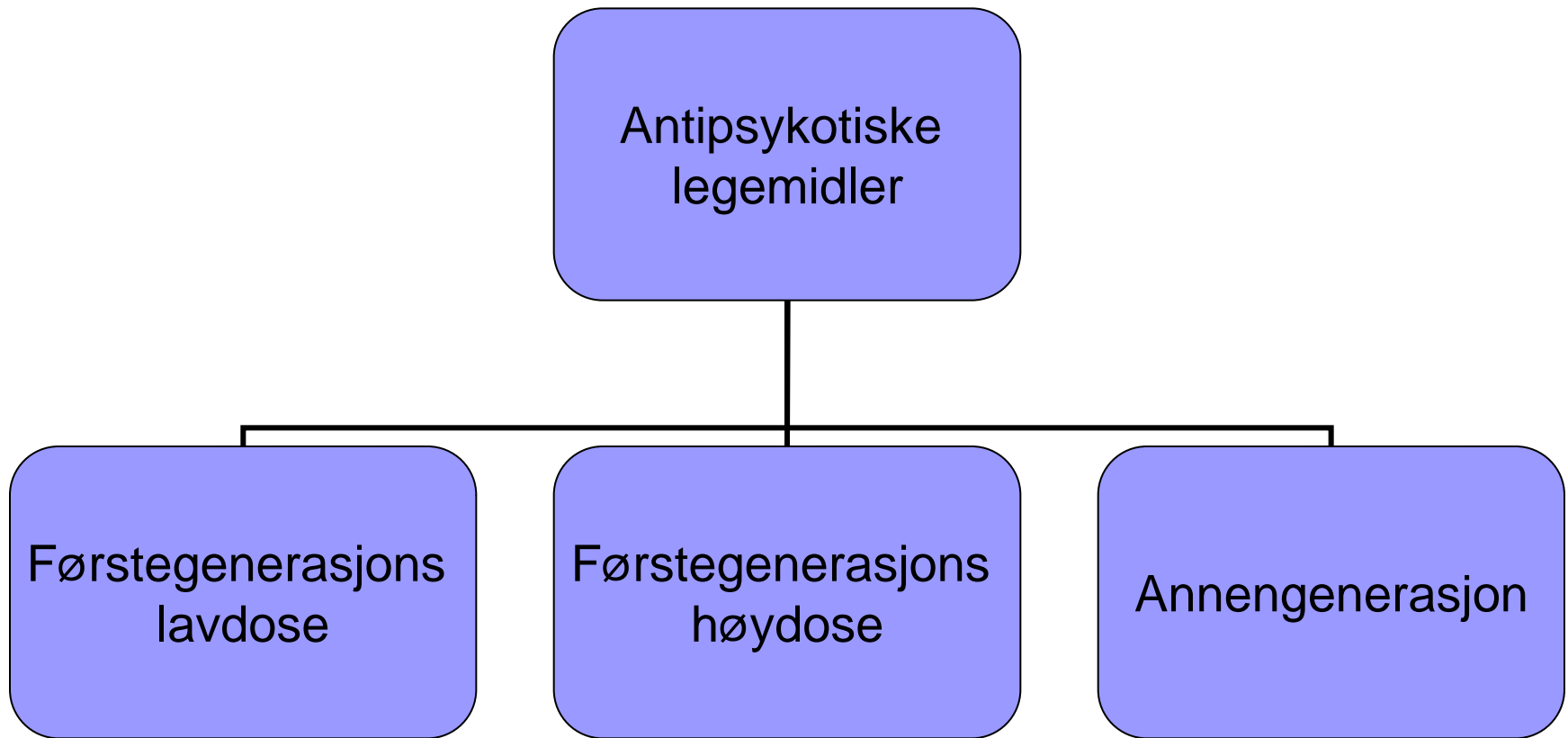
- Psykose er et samlebegrep for sinnslidelser som framfor alt viser seg i form av hallusinasjoner, vrangforestillinger og tankeforstyrrelser. (likegyldighet, initiativløshet, tilbaketrukkethet)
- For både organisk psykose og funksjonelle psykoser

Antipsykotiske legemidler -virkning

- Hos pasienten med psykoser er det påvist en rekke forandring i hjernen. Den viktigste er overaktivitet i noen baner.
- Antipsykotiske hemmer denne overaktivitet.
- Antipsykotiske har ikke kurativ effekt, men bidrar til at pasientene kan fungere mer optimalt

Antipsykotiske legemidler

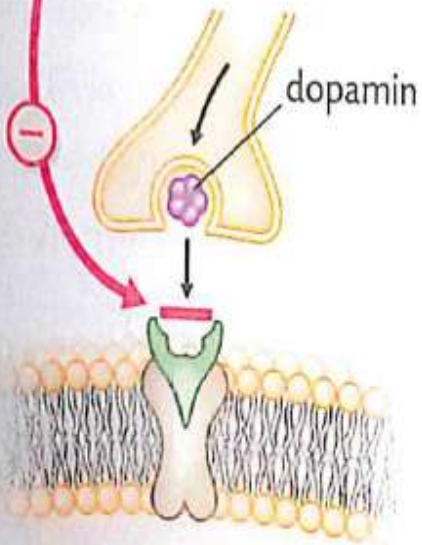
Førstegenerasjons lavdose AP

- Denne legemiddelgruppen har inntil de seneste årene vært den mest brukte antipsykotiske.
- Midlene brukes fortsatt selv om annen generasjon AP ha tatt over.
- De kalles lavdose AP fordi de har antipsykotisk effekt i lave doser (fra noen få og opptil 50 mg per dag)

Førstegenerasjons lavdose AP

- Haldol (haloperidol)
- Trilafon (perfenazin)
- Cisordinol (zuklopentixol)
- Fluanxol (flupentixol)

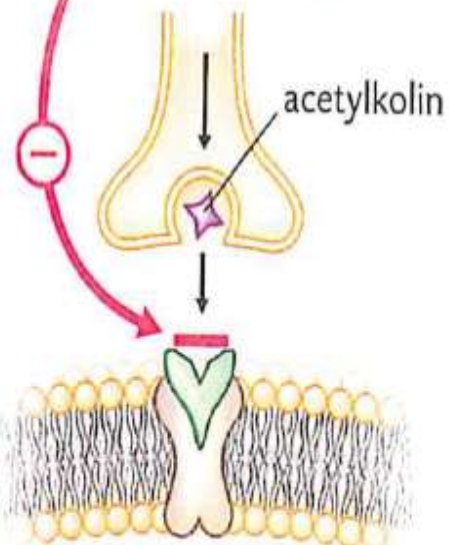
alle antipsykotika, men
særlig førstegenerasjons
lavdoseantipsykotika

Blokkering av
dopamin-D₂-reseptorer

- akutte dystonier
- parkinsonisme
- akatisi
- tardive dyskinesier
- hyperprolaktinemi

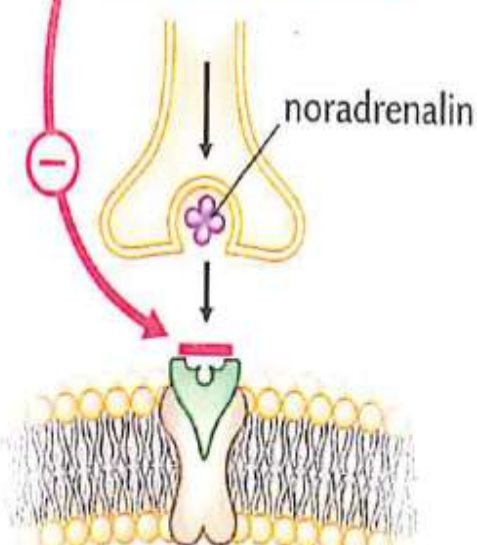
førstegenerasjons
høydoseantipsykotika og
noen annengenerasjons
antipsykotika

Blokkering av
kolinerge reseptorer

- munntørrehet
- obstipasjon
- urinretensjon
- synsforstyrrelser
- forvirring

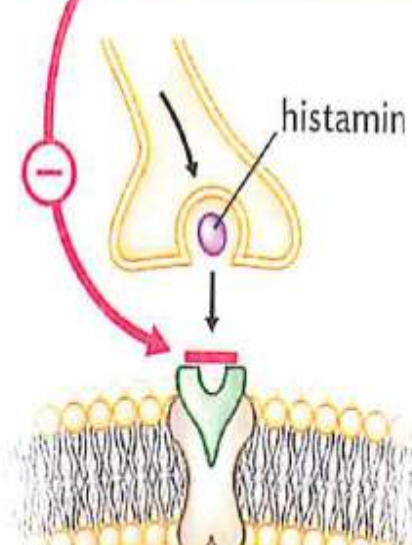
førstegenerasjons
høydoseantipsykotika og
noen annengenerasjons
antipsykotika

Blokkering av
alfaadrenerge reseptorer

- hypotensjon
- svimmelhet
- tett nese
- hjertebank

førstegenerasjons
høydoseantipsykotika og
noen annengenerasjons
antipsykotika

Blokkering av
histaminreseptorer

- sedasjon
- vektøkning

Førstegenerasjons høydose AP

- For å få en antipsykotisk effekt må de gis i doser fra 100-1000 mg per dag
- I dagens behandling brukes ikke slike høye doser fordi bivirkningene blir svært kraftige. Derimot brukes midlene ofte i langt lavere doser. Da har midlene ingen klar antipsykotisk effekt men det er de sederende egenskapene som utnyttes

Førstegenerasjons høydose AP

- Largectil (klorpromazin)
- Nozinan (levomepromazin)
- Truxal (Klorprotiksen)
- Solian (Amisulprid)

Annengenerasjon AP

- Noen av midlene har bedre effekt på negative symptomer
- Gir mindre muskelbivirkninger en førstegenerasjon
- Flere av midlene kan gi kraftig vektøkning og økt nivåene av kolesterol og triglyserider.
- Mange pasienter får diabetes
- Noen gir hjertearytmier.
- Leponex gir blodbivirkning.

Annengenerasjon AP

- Leponex (klozapin)
- Risperdal (risperidon)
- Zyprexa (olanzapin)
- Zeldox (ziprasidon)
- Seroquel (quetiapin)
- Abilify (airpiprazol)

Annengenerasjon AP

- Pasientene bør følges opp med målinger av kroppsvekten og med blodprøver for å kontrollere nivåene av glukose, kolesterol og triglyserider
- EKG målinger bør utføres
- Hvite blodceller kontrolleres regelmessig ved bruk av leponex

Forholdsregler

- Pasienten bør følges opp med måling av kroppsvekt
- Kontrollere nivåene av glukose, kolesterol og triglyserider
- EKG-måling ved behov
- Hvite blodceller kontroll ved bruk av Leponex

Forholdsregler

- Seponering over noen uker
- Bør ikke kjøre bil/ betjene maskiner hvis man bruker høydosepreparater spesielt
- Kombinasjon med Alkohol
- Gravide
- Ammende kvinner
- P-piller

Stemmestabiliserende legemidler

- Brukes i behandlingen av Bipolar sykdom (en sykdom hvor de kan oppleve perioder med unormalt senket stemningsleie (depresjon), eller perioder med unormalt høyt stemningsleie (mani).
- Det er vanlig at pasienten kommer i kontakt med helsevesenet i en depressiv fase.
- Behandling av depresjon og bipolar sykdom er forskjellig.

Stemmestabiliserende legemidler

- Legemiddelbehandling deles inn i behandling av akutte anfall og behandling for å forebygge nye episoder.
- Det er nødvendig å gi profylaktisk behandling fordi risikoen for en ny episode er stor og konsekvensene kan bli svært alvorlige – i verste fall resultere i selvmord

Stemmestabiliserende legemidler

Akuttbehandling

Avhengig av om pasienten er i manisk eller i depressiv fase.

- I manisk fase, gis ofte antipsykotisk L.M samtidig startes det profylaktisk behandling.
- I depressiv fase, gis ofte et antidepressivt L.M samtidig startes det profylaktisk behandling.

Stemmestabiliserende legemidler

Profylaktiskbehandling

- Litium (Lithionat)
- Orfiril / Depakrine (Valproat)
- Tegretol (karbamazepin)
- Lamictal (Lamotrigin)

Litium virkning

- Li er et grunnstoff, det vil si at det forekommer naturlig i våre omgivelser. Virkningsmekanismen i menneskekroppen er ikke fullstendig klarlagt, men vi vet at det påvirker transporten av kjemiske budbringere inne i enkelte av kroppens celler. Gjennom forskning og mange års bruk er det vist at det forebygger både manier og depresjoner, og reduserer antall selvmord og selvmordsforsøk.

Litium

- For å sikre rett dose tas regelmessige blodprøver. I starten er det blodprøver ukentlig. Når situasjonen er stabil anbefales blodprøve hver 3. måned. Behandlingen fortsetter så lenge lege mener det er behov for å forebygge stemningssvingninger, og mange bruker medisinen livet ut. Ved avslutning av litiumbehandling skal man trappe ned dosen langsomt.

Litium - Bivirkning

- skjelving i hender og fingre (tremor)
- tørr munn og forandret smakssans, økt tørste
- hyppigere vannlating enn tidligere.
- Mild kvalme , diaré
- Vektøkning
- svekke funksjonen av nyrer og skjoldbruskkjertel

Litium - Forholdsregler

- Litium og natrium (salt) skilles ut i nyrene via samme mekanisme. Forhold som påvirker kroppens natriumbalanse også endre nivåene av litium i kroppen.
 1. saltfattig kost
 2. væsketap og salttap pga diaré eller kraftig svette(febersykdom/ opphold i Syden)
 3. Noen L.M (bl.a. diuretika(Vann drivende) & NSAID(Betennelsesdempende)

Litium - overdose

- Dersom man opplever tegn til overdosering er det viktig å ta kontakt med lege for å få dette avklart.
- Typiske tegn til overdosering er: Oppkast eller diaré, grovere skjelving i hendene, muskelsvakhet, svekket koordinasjon. Andre tegn er talevansker, uklart syn, forvirring eller krampeanfall.

Orfiril

- Er en antiepliptika men brukes også ved bipolar sykdom
- Salget i Norge tilsvarer at noe under 2% i befolkningen bruker midlet til enhver tid.
- Virkningsmekanisimen e ikke helt klarlagt

orfiril - bivirkning

- Sjelving (tremor)
- tretthet
- vektøkning
- Innsovningsvansker
- Håravfall

Orfiril - forholdsregler

- Bruk av Orfiril følges vanligvis opp med serumkonstrasjons undersøkelse ved samtidig bruk av andre medisner.
- Ved bruk av Orfiril Long / Retard, kapselen SKAL svelges hel, eller åpnes og innholdet svelges

Tegretol

Virkning

- Virker på Na -kanaler i områder i hjernen med høy aktivitet.

Tegretol- Bivirkning

Vanlige

- Tretthet
- Svimmelhet
- Hodepine
- Koordinasjonsvansker

forholdsregler

- Graviditet
- Bilkjøring
- P-piller
- Samtidig bruk av A.B (erytromycin)

Bruk av Tegretol følges vanligvis opp med serumkonsentrasjons undersøkelser

Lamictal

- Virkningsmekanismen er delvis klarlagt.

Lamictal - Bivirkninger

- Kvalme, diaré, oppkast
- Hodepine
- Søvnighet eller søvnløshet
- Svimmelhet
- Synsforstyrrelse
- Hudutslett kan forekomme, særlig ved for rask opptrapping av dosen

Lamictal - Forholdsregler

- Pga risikoen for utslett må startdose og videre anbefalt doseøkning følges nøye
- Bruk av lamictal følges ofte opp med serumkonstrasjonsundersøkelser særlig ved bruk av andre medisiner bl.a. p-piller og orfiril

Forholdsregler

- Antiepileptika er klassifisert som spesielt trafikkfarlige fordi de virker dempende på aktiviteten i hjernen og reduserer våkenheten. I en stabil behandlingssituasjon er det likevel mulig for mange pasienter å få førerkort igjen.

Forholdsregler

- Alle antiepileptika klassifiseres som teratogene legemidler(misdannelse hos forsteret)
- Sambruk av alkohol frarådes
- P-piller: sammenblanding av Tegretol er uheldig
- Amming vanligvis frarådes ved bruk av AE

HUSK:

- Effekt tar ofte flere uker
 - Antidepressiva
 - Antipsykotika
 - Stemningsstabiliserende
- Bivirkninger kommer med en gang

Går en sol ned for deg, så stå ikke og se mot vest. Se mot øst

